

براهین اثبات عالم عقل

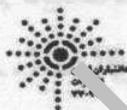
از دیدگاه

حکمت مشاء اشراق و متعالیه

محمد تقی شفیعی

۱۳۹۴

سرشناسه	شفیعی، محمد تقی، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	براهین اثبات عالم عقل از دیدگاه حکمت مشاء، اشراق و متعالیه / محمد تقی شفیع
مشخصات نشر	تهران: انتشارات دانشیاران ایران، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	۱۸۰ ص: ۵/۲۱×۵/۱۴، س.م.
شابک	978-600-434-023-6
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۷۴ - ۱۸۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	عقل -- فلسفه
موضوع	Reason -- Philosophy
موضوع	عقل گرایی
موضوع	Rationalism
موضوع	اشراق (فلسفه)
موضوع	Ishraqiyah
موضوع	مشائیان
موضوع	Peripatetics
موضوع	حکمت متعالیه
موضوع	Transcendent philosophy
موضوع	فلسفه اسلامی - نقد و تفسیر
موضوع	Islamic philosophy - Criticism and interpretation
ردی	۱۳۹۵ ۵۵BBR / ۴۷ش
رد، بند، ر.بی	۱/۱۸۹
شماره ناشر آسی	۴۳۱۴۵۳۳
ملی	

شناسنامه کتاب

نام کتاب:
 مؤلف: محمد تقی شفیع
 ناشر: انتشارات دانشیاران ایران
 مدیریت انتشارات: روح الله گلستانی
 نوبت چاپ: اول/ ۱۳۹۵
 چاپ و صحافی: هنارس
 قیمت: ۱۰۰۰۰ ریال
 شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۴-۰۲۳-۶

مرکز پخش:

نشانی: تهران، میدان بهارستان، خیابان ایران، خیابان فیاض بخش، کوچه رفاه، پلاک ۲

تلفن: ۰۹۱۲۱۳۸۳۷۱۸-۵۵۹۰۰۵۴۰-۳۶۸۳۱۵۲۵-۳۳۵۵۵۶۷۱

فروشگاه اینترنتی کتاب پایابوک: www.payabook.com

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه
۱۱.....	فصل اول
.....	آشنایی با سیر تاریخی مساله کیفیت صدور نظام هستی و نحوه ترتیب عوالم
۱۳.....	وجود و نبات عالم عقل
۱۵.....	مفهوم عالم
۱۶.....	مفهوم عقل و کاربردهای آن
۱۹.....	مفهوم تجرد و اقسام آن
۲۱.....	مفهوم قوه و فعل و کاربردهای آن
۲۳.....	مفهوم مفارقات نوریه
۲۵.....	مفهوم مُثُل و ارباب انواع
۲۹.....	مفهوم وهم و خیال
۳۳.....	فصل دوم
۳۵.....	گذری بر نگرش فلسفی مشاء، اشراق و حکمت متعالیه
۳۵.....	مکتب فلسفی مشاء
۳۷.....	مکتب فلسفی اشراق
۴۰.....	مکتب فلسفی حکمت متعالیه
۴۱.....	جایگاه عالم عقل از دیدگاه حکمت مشاء، اشراق و متعالیه
۴۱.....	جایگاه عقل از منظر حکمت مشاء
۴۳.....	جایگاه عقل از منظر حکمت اشراق و تبیین عقول طولی و عرضی
۴۵.....	جایگاه عقل از منظر حکمت متعالیه
۴۷.....	فصل سوم
.....	گذری بر دیدگاه حکمای سه مکتب نسبت به مُثُل، ارباب انواع و
۴۹.....	بیان نظرات آنها

۵۵	ادله و براهین اشتراکی سه مکتب در اثبات عالم عقل
۵۵	قاعده «الواحد لا یصدرُ عنه إلا الواحد»
۵۵	تاریخچه «قاعده الواحد»
۵۸	مفاد «قاعده الواحد» و بیان شرایط آن
۶۰	دلیل ابن سینا بر اصل «قاعده الواحد»
۶۱	اعتراض فخررازی بر استدلال ابن سینا
۶۲	نقد و بررسی اشکال فخررازی
۶۴	به شیخ اشراق و ملاصدرا بر اصل «قاعده الواحد»
۶۷	سایل حسن بر «قاعده الواحد»
۶۹	فصل چهارم
۷۱	اثبات عالم عقل از طریق قاعده الواحد به تقریر مشاء
۷۲	ایراد خواجه نصیر الدین طوسی بر تقریر مشاء
۷۴	ترتیب و کیفیت صدور کثرات از حق متعال در دیدگاه مشاء
۷۶	ایرادات فخر رازی بر تقریر ابن سینا
۷۹	نقد و بررسی ایرادات فخررازی
۸۱	مطابقت (اول ما خلق الله العقل) با قاعده الواحد
۸۳	فصل پنجم
۸۵	اثبات عالم عقل از طریق قاعده الواحد به تقریر اشراق
۸۶	بیان ارادی بودن حرکات افلاک و کیفیت صدور کثرات از نورالانوار
۹۲	اثبات عالم عقل از طریق قاعده الواحد به تقریر حکمت متعالیه
۹۳	کیفیت صدور کثرات از حق متعال در دیدگاه حکمت متعالیه
۹۶	قاعده امکان اشرف و أخس
۹۷	تاریخچه قاعده امکان اشرف
۹۹	مفاد قاعده امکان اشرف و بیان شرایط آن
۱۰۰	جایگاه قاعده امکان اشرف در فلسفه مشاء و اشراق و حکمت متعالیه
۱۰۱	استدلال بر اصل قاعده به تقریر ملاصدرا
۱۰۳	استدلال بر اصل قاعده به تقریر علامه طباطبایی

اشکالات وارده بر قاعده امکان اشرف و رد آن‌ها.....	۱۰۴
اثبات عالم عقل از طریق قاعده امکان اشرف به تقریر مشاء.....	۱۰۷
اثبات عالم عقل از طریق قاعده امکان اشرف به تقریر اشراق.....	۱۰۸
اثبات عالم عقل از طریق قاعده امکان اشرف به تقریر حکمت متعالیه.....	۱۱۰
فصل ششم.....	۱۱۳
مناسبت ذاتی بین علت تامه و معلول آن.....	۱۱۵
دلیل لزوم سنخیت ذاتی میان علت تامه و معلول آن.....	۱۱۶
بیان عالم عقل از طریق مناسب ذاتی میان علت تامه و معلول آن از دیدگاه سه مکتب.....	۱۱۷
بیان وحدت حق تعالی و توضیح دلیل بر اساس «کل یعمل علی شاکلته».....	۱۱۹
سنخیت بین علت و معلول از دیدگاه ملاصدرا.....	۱۲۱
ادله و براهین اختصاصی بر اثبات عالم عقل.....	۱۲۳
ادله و براهین اختصاصی مشاء بر اثبات عالم عقل.....	۱۲۳
اثبات عقل از طریق قاعده اخراج مابالقیه من النور الی الفعل.....	۱۲۴
اثبات عقل از طریق امکان ذاتی و امکان استعدادی.....	۱۲۶
اثبات عقل از طریق حرکات افلاک و اجرام ملویه.....	۱۲۹
ایرادات خواجه نصیر طوسی بر دلیل مذکور.....	۱۳۲
ادله و براهین اختصاصی اشراق بر اثبات عالم عقل.....	۱۳۳
اثبات عقل از طریق ابطال صور نوعیه و طبایع مادیه.....	۱۳۴
اثبات عقل از طریق عدم اتفاق در نظام وجود.....	۱۳۵
اشکالات ملاصدرا بر ادله شیخ اشراق.....	۱۳۷
ادله و براهین اختصاصی حکمت متعالیه بر اثبات عالم عقل.....	۱۴۰
فصل هفتم.....	۱۴۱
اثبات عقل از طریق نبوت و إلهام.....	۱۴۳
اثبات عقل از طریق ادراک.....	۱۴۴
اثبات عقل از طریق آثار.....	۱۴۵
اثبات عقل از طریق حرکت.....	۱۴۷

۱۴۹.....	اثبات عقل از طریق مسلک تمام و مقابله
۱۵۰.....	اثبات عقل از طریق ثبوت خزینه برای معقولات
۱۵۱.....	اثبات عقل از طریق کفایت امکان ذاتی برای انواع محصله
۱۵۳.....	اثبات عقل از طریق شوق اشیا به تحصیل کمالات
۱۵۵.....	فصل هشتم
۱۵۷.....	روش‌های اثبات عالم عقل در یک نگاه
۱۶۲.....	وجود اختلاف و اشتراک سه مکتب در براهین اثبات عالم عقل
۱۶۲.....	دله منکران عالم عقل و رد آن‌ها
۱۶۷.....	ضرورت اثبات عالم عقل
۱۶۷.....	فرایند مسأله کیفیت صدور کثرت از وحدت بر اثبات عالم عقل
۱۶۸.....	وساطت عالم عقل، ابداع و تدبیر عالم کون و فساد
۱۷۰.....	نقش عالم عقل در تکامل نفوس ناطقه قدسیه
۱۷۱.....	نقش عقل در پیدایش نبوت و امجاز و کرامات و خوارق عادات
۱۷۴.....	فهرست منابع

مقدمه

دوخته حاضر در واقع «براهین اثبات عالم عقل از دیدگاه حکمت مشاء، اشراق و متعالیه» می‌باشد و هدف اصلی آن بیان وجوه اشتراک و افتراق آن‌ها در تقریر ادله است.

برای روشن شدن هر چه بیشتر این بحث به سیر تاریخی مساله کیفیت صدور نظام هستی و نحوه ترتیب عالم وجودی می‌پردازیم. هر یک از مکاتب فلسفی اسلامی (مشاء، اشراق و حکمت متعالیه) به صورت مستقل و مبسوط به اثبات عالم عقول مجرده پرداخته‌اند. در این میان ادله و براهینی یافت می‌شود که به طور مشترک در هر مکتب مورد استناد و استعاده قرار گرفته است، گرچه در نحوه بیان براهین و چگونگی تقریر آن از سوی مکاتب، اختلافاتی وجود دارد. اولین برهان مشترک در اثبات عالم عقل که مورد استناد هر سه مکتب قرار گرفته و پایه و اساس بسیاری از مسایل دیگر فلسفی نیز به شمار می‌رود، قاعده «اولی لا یصدر عنه إلا الواحد» است و بر اساس این قاعده کیفیت صدور کثرت از وحدت تبیین می‌شود.

در بیان کیفیت صدور و ترتیب نظام آفرینش، اختلاف نظرهای اساسی در میان مکاتب سه‌گانه به چشم می‌خورد. «قاعده امکان اشرف» و «تناسب و انطباق ذاتی بین علت تامه و معلول» نیز از ادله و براهین مشترکی به شمار می‌روند که در هر سه مکتب مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. هر یک از مکاتب علاوه بر ادله مشترک، از ادله و براهین دیگری برای اثبات عالم عقل مدد جسته‌اند که این ادله اختصاص به همان مکتب داشته و در مکاتب دیگر ذکر نشده است.

نظیر اثبات عقل از طریق «اخراج ما بالقوه من القوه إلى الفعل» و یا اثبات آن از طریق «حرکات افلاک و اجرام علویه» و یا از طریق «ابطال صور نوعیه و

طبیاع مادیه». با اثبات چنین عالمی نتایجی نظیر تبیین کیفیت صدور کثرات از حق متعال و مواردی از این قبیل به دست می‌آید.

به هر حال، کوشش نگارنده بر آن بود که به همه جوانب و زوایای مربوط به موضوع بپردازد که این کار از طریق منابع و مأخذ متعدد ممکن شد. در پایان امیدوارم که انتشار این اثر بتواند گامی موثر در مطالعات فلسفه باشد.

محمدتقی شفیعی

۱۳۹۴

www.ketab.ir